

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

**«Особливості економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії у
сучасних умовах»**

**«Peculiarities of the Economic Development of Singapore, Malaysia and
Indonesia in Modern Conditions»**

Виконала: здобувачка денної форми навчання

спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

Давидова Аліна Валеріївна

Керівник: к.е.н., доц. Розмарина А. Л. _____

Рецензент: д.е.н., проф. Горняк О.В.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ _ від _ _ _ _ _ 2025 р.

Завідувач кафедри

Захищено на засіданні ЕК №

протокол №__ від ____ 06.2025 р.

Оцінка _____ / _____ / _____

Голова ЕК

_____ ЯКУБОВСЬКИЙ Сергій

_____ ЯКУБОВСЬКИЙ Сергій

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІНГАПУРУ, МАЛАЙЗІЇ ТА ІНДОНЕЗІЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	5
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІНГАПУРУ, МАЛАЙЗІЇ ТА ІНДОНЕЗІЇ.....	15
2.1. Особливості функціонування та динаміка економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії.....	15
2.2. Зовнішньоторговельна діяльність як чинник економічного зростання Сінгапуру, Малайзії та Індонезії.....	21
2.3. Структура та динаміка фінансових рахунків платіжних балансів у контексті економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії.....	26
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ СІНГАПУРУ, МАЛАЙЗІЇ ТА ІНДОНЕЗІЇ З УКРАЇНОЮ.....	36
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46

ВСТУП

Актуальність дослідження особливостей економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії у сучасних умовах зумовлена зростаючим значенням країн Південно-Східної Азії у глобальній економіці, а також їх здатністю адаптуватися до динамічних змін у світовому економічному середовищі.

У ХХІ столітті держави цього регіону дедалі активніше інтегруються у глобальні ланцюги доданої вартості, демонструючи стійке зростання ВВП, модернізацію виробничих структур, розвиток високотехнологічних галузей і диверсифікацію зовнішньоекономічних зв'язків.

Сінгапур, Малайзія та Індонезія займають ключові позиції в АСЕАН і по-різному реалізують власні моделі економічного розвитку: Сінгапур як високотехнологічна держава-місто й глобальний фінансово-логістичний центр; Малайзія як країна, що успішно поєднує експортно-орієнтовану індустріалізацію з гнучкою торговельною політикою; Індонезія як найбільша за населенням економіка регіону, що здійснює масштабні структурні реформи й активно залучає інвестиції в інфраструктуру, енергетику та цифрову трансформацію.

У контексті сучасних викликів, зокрема пандемічної кризи, глобальної геоекономічної напруженості, дестабілізації логістичних ланцюгів, посилення кліматичних ризиків та трансформації ринків праці дослідження особливостей економічного розвитку цих трьох країн дає змогу не лише проаналізувати ключові чинники їхньої успішності, а й окреслити можливості для застосування позитивного досвіду в інших країнах. Зокрема, для України, яка переживає руйнівні наслідки повномасштабної війни та готується до післявоєнної реконструкції, вивчення моделей Сінгапуру, Малайзії та Індонезії є надзвичайно важливим.

Це дозволяє краще зрозуміти, як вибудовувати експортно-орієнтовану економіку, диверсифікувати структуру ВВП, підвищити інвестиційну привабливість та ефективно використовувати людський і географічний

потенціал у нових глобальних реаліях. Таким чином, обрана тема є не лише науково значущою, а й практично релевантною з огляду на перспективи трансформації економічної політики України.

Метою кваліфікаційної роботи є виявлення сучасних особливостей економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії в умовах глобальної нестабільності, а також аналіз факторів, що зумовлюють відмінності в моделях зростання цих країн.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення у кваліфікаційній роботі наступних **завдань**: ознайомитись з теоретичними основами аналізу економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії у сучасних умовах; виявити особливості функціонування та динаміка економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії; дослідити чинники економічного зростання Сінгапуру, Малайзії та Індонезії; охарактеризувати вплив фінансових рахунків платіжних балансів на економічний розвиток країн; визначити особливості зовнішньоекономічних операцій Сінгапуру, Малайзії та Індонезії з Україною.

Об'єктом дослідження – є економіки Сінгапуру, Малайзії та Індонезії.

Предметом дослідження – є теоретичні основи та прикладні аспекти економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії у сучасних умовах.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є дані та матеріали з сайту Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Національного банку України, Державної служби статистики України.

У роботі застосовано порівняльний аналіз для виявлення відмінностей економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії, статистичний і графічний методи для обробки та візуалізації даних, аналіз джерел – для узагальнення інформації з офіційної статистики й міжнародних звітів, а також системний підхід і метод аналогій для оцінки можливостей адаптації досвіду цих країн до українських умов.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІНГАПУРУ, МАЛАЙЗІЇ ТА ІНДОНЕЗІЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

У першому розділі кваліфікаційної роботи проаналізуємо результати досліджень іноземних вчених стосовно розвитку аналізу зовнішньоекономічних операцій Сінгапуру, Малайзії та Індонезії у сучасних умовах.

У межах першого розділу доцільно розглянути результати дослідження Міжнародного валютного фонду «Подолання зовнішніх шоків у країнах, що розвиваються, Південно-Східної Азії: ключові уроки та виклики у застосуванні Інтегрованої політичної рамки МВФ» (2024), яке присвячене аналізу зовнішньоекономічної стабільності країн АСЕАН на прикладі Індонезії, Малайзії, Філіппін і Таїланду [1]. Хоча Сінгапур не входить до основної групи країн, його досвід використовується як приклад технічного моделювання в межах додаткових заходів навчання, що дозволяє поширити висновки дослідження на ширше коло країн Південно-Східної Азії. У дослідженні проаналізовано виклики, з якими стикаються малі відкриті економіки в умовах посилення глобальної невизначеності, зокрема волатильності потоків капіталу, девальваційного тиску та зовнішніх шоків, таких як зміни в монетарній політиці США чи коливання цін на сировину.

Центральною ідеєю дослідження є застосування Інтегрованої політичної рамки (Integrated Policy Framework, IPF), яка пропонує системний підхід до використання комплексу інструментів: ключової процентної ставки, валютних інтервенцій (FXI), макропруденційних заходів (MPM) та інструментів управління потоками капіталу (CFM). На основі цього підходу було проведено моделювання кризових сценаріїв за допомогою QIPF-моделі (Quantitative Integrated Policy Framework), яка враховує фінансові фрикції, обмежену глибину валютного ринку, незахеджовані борги та ймовірність розбалансування інфляційних очікувань.

Для Індонезії та Малайзії характерна особлива вразливість до зовнішніх шоків через залежність від експорту сировини (зокрема енергоносіїв і пальмової олії), а також від потоків портфельного капіталу. У кризові періоди (2013, 2018, 2022 роки) ці країни активно використовували FXI як інструмент реагування на нестабільність валютного ринку, особливо за умов підвищення премій незакритого процентного паритету (UIP). Малайзія, яка не має формального режиму інфляційного таргетування, демонструє гнучкість у поєднанні валютного контролю з підтримкою стабільності платіжного балансу.

Однією з ключових проблем, виявлених дослідженням, є нестача даних про реальну глибину валютного ринку та обсяги незахеджованого боргу приватного сектора, що ускладнює точне калібрування політики. Навіть у країнах з достатніми золотовалютними резервами відсутність оперативної інформації може стримувати ефективне реагування на ринкові шоки. Додатковим викликом є складність у координації різних інструментів політики, які мають відмінну часову динаміку впливу: наприклад, валютні інтервенції діють миттєво, тоді як макропруденційні заходи — з часовим лагом у кілька кварталів.

Ще один важливий аспект, висвітлений у роботі, це ризик деанкорування інфляційних очікувань, зокрема у випадку різких девальвацій. Хоча більшість країн ASEAN-4 мають стабільні очікування завдяки високій довірі до центральних банків, у періоди глобальних шоків зростає роль FXI як компенсаторного інструменту, який дозволяє пом'якшити вплив на інфляцію, не посилюючи монетарну політику надмірно. Дослідження підкреслює, що гнучка комбінація політик, адаптована до країноспецифічних умов, є найефективнішою стратегією реагування.

Таким чином, досвід Індонезії та Малайзії засвідчує, що використання кількох взаємодоповнюючих інструментів у зовнішньоекономічній політиці дозволяє ефективно долати нестабільність, зберігаючи економічне зростання та макрофінансову стійкість. Цей підхід може бути корисним і для України,

яка потребує нових рішень у контексті післявоєнного відновлення та зміцнення торговельно-фінансових зв'язків із країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону. Застосування методології IPF сприяло б кращому розумінню компромісів між стабілізацією валютного ринку, інфляцією та залученням капіталу, що є вкрай важливим для формування ефективної зовнішньоекономічної стратегії України в умовах глобальної невизначеності.

У межах порівняльного аналізу зовнішньоекономічної діяльності країн Південно-Східної Азії заслуговує на увагу дослідження «Торгова політика та стійкість експортерів: приклад Індонезії», підготовлене економістами Світового банку та опубліковане у рамках матеріалів Американської економічної асоціації (АЕА). Автори: М. Калі, А. Фернандес та Е. Ферро зосередили увагу на оцінці стійкості індонезійських експортерів до зовнішніх шоків і трансформаційних змін у глобальній торговельній політиці. Центральним питанням дослідження є те, наскільки державна політика у сфері торгівлі здатна пом'якшити негативні ефекти глобальної невизначеності для підприємств, які працюють на зовнішні ринки [2].

У дослідженні використано великий масив мікрорівневих даних по понад 30 тис. індонезійських компаніях-експортерах у період із 2008 по 2012 рік, що дозволило авторам простежити взаємозв'язок між політичними рішеннями (зокрема, тарифами, експортними обмеженнями, нетарифними бар'єрами) та фактичною динамікою експорту. Особливу увагу приділено тому, як підприємства різних розмірів, галузей та з різним рівнем інноваційної активності адаптуються до змін міжнародного середовища.

Автори доводять, що торговельна політика може як посилювати, так і пом'якшувати вразливість експортерів. Наприклад, експортно-орієнтовані фірми, які зіштовхуються з більш гнучкою тарифною політикою та відкритістю до угод про вільну торгівлю, виявляються більш стійкими до зовнішніх шоків. Натомість наявність експортних податків, обмежень на сировину та нетарифних бар'єрів суттєво знижує гнучкість компаній у періоди нестабільності. У цьому контексті робиться висновок, що політика,

спрямована на усунення обмежень для експортерів, має пріоритетне значення для збереження конкурентоспроможності.

Особливо цінним є висвітлення того, що найменші компанії (мікро- і малі підприємства) є найвразливішими до політичної невизначеності, однак у разі наявності сприятливого експортного середовища (зокрема логістичної підтримки, доступу до інфраструктури, фінансування та консультування) вони демонструють вищу гнучкість і швидше відновлення після криз. Автори також підкреслюють роль географічного фактору: віддаленість від основних портів суттєво знижує здатність підприємств підтримувати експортну активність в умовах зовнішніх збурень.

Таким чином, на прикладі Індонезії дослідження демонструє, що державна торговельна політика має безпосередній вплив на економічну стійкість сектору експорту, особливо під час глобальної нестабільності. Узагальнення отриманих результатів дозволяє зробити важливі висновки щодо необхідності підвищення передбачуваності торговельної політики, спрощення процедур та підтримки малих експортерів. Для України, яка прагне диверсифікувати зовнішні ринки та забезпечити відновлення експорту в післявоєнний період, досвід Індонезії у сфері регуляторного середовища, доступу до логістики та підтримки експортерів може бути надзвичайно корисним.

У межах аналізу зовнішньоекономічної діяльності країн Південно-Східної Азії варто звернути увагу на аналітичний огляд, підготовлений Економічною і соціальною комісією ООН для Азії і Тихого океану (UNESCAP), під назвою «Подолання торговельних викликів: Азії та Тихоокеанському регіону необхідно зміцнювати стійкість торгівлі в умовах глобальної невизначеності» [3]. У цьому дослідженні особлива увага приділяється зростанню гео економічної нестабільності, пов'язаній із запровадженням торговельних бар'єрів, таких як підвищення тарифів, протекціоністські заходи та порушення глобальних ланцюгів постачання, що впливають на країни Азійсько-Тихоокеанського регіону.

Автори зазначають, що держави з низькою експортною диверсифікацією та високою залежністю від імпорتنих комплектуючих, зокрема Камбоджа, Лаос, В'єтнам є особливо вразливими до торговельної напруги між великими економіками, насамперед США та Китаєм. Додатковими факторами ризику виступають обмежений доступ до цифрової інфраструктури, неефективні логістичні ланцюги та недостатня участь у глобальній торгівлі послугами. Поглиблення залежності від обмеженого кола експортних ринків робить економіки Південно-Східної Азії менш стійкими до зовнішніх шоків.

З метою зміцнення стійкості торгівлі UNESCAP пропонує низку стратегічних рішень, серед яких ключову роль відіграють цифровізація процедур зовнішньої торгівлі, розширення доступу до митної інформації, розвиток електронної комерції, укладання регіональних торговельних угод (зокрема RCEP та CPTPP), а також формування інклюзивних інструментів підтримки мікро-, малих і середніх підприємств. Особливо наголошується на необхідності залучення жінок до торгівлі та забезпечення гендерної рівності в експортно-орієнтованих секторах.

Таким чином, звіт UNESCAP розкриває складний набір викликів, що постали перед країнами Південно-Східної Азії, та окреслює багаторівневу політичну відповідь, спрямовану на підвищення торговельної стійкості [3]. Досвід цих країн може бути корисним і для України, особливо в контексті післявоєнного відновлення та інтеграції до глобальних ланцюгів доданої вартості. Україна, як і більшість країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону, потребує модернізації інституційної структури зовнішньоекономічної політики та впровадження цифрових інструментів підтримки торгівлі.

У відповідь на зростання торговельної напруги між основними глобальними акторами, зокрема США та Китаєм, країни АСЕАН виявили потребу у зміцненні регіональної комплементарності, структурній трансформації та підвищенні стійкості до зовнішніх шоків. Як зазначено в аналітичному звіті Азійського банку розвитку «Зміцнення комплементарності та стійкості в АСЕАН в умовах глобальної торговельної невизначеності» [5],

економіки АСЕАН є глибоко інтегрованими у глобальні ланцюги доданої вартості, що зумовлює їхню вразливість до змін у зовнішньому середовищі, включаючи запровадження тарифних бар'єрів, перебої у постачанні комплектуючих та нестабільність попиту на ключових експортних ринках.

Однак, трансформаційні процеси в регіоні створюють передумови для зменшення таких ризиків. Частка сфери послуг у ВВП країн АСЕАН зростає, досягнувши 53% у 2017 році, при цьому Малайзія, Філіппіни, Сінгапур та Таїланд є лідерами за цим показником. Активний розвиток внутрішнього ринку, особливо у сферах торгівлі, туризму та електронної комерції, дозволяє країнам АСЕАН зменшити залежність від зовнішнього попиту.

Інтеграція АСЕАН як усередині регіону, так і з рештою Азії, залишається стабільною. Частка внутрішньорегіональної торгівлі тримається на рівні 23-24%, тоді як міжсубрегіональна торгівля зростає - з 18% у 2000 р. до 21% у 2017 р. Це дає змогу державам-членам АСЕАН використовувати азійський внутрішній попит як буфер проти глобальних шоків.

Зростає і технологічна складність експорту. Частка середньотехнологічних товарів у загальному експорті зросла з 58% у 2010 р. до 63% у 2016 р., що свідчить про наближення регіону до «летючої гуски» — моделі, яка описує індустріальний розвиток шляхом переходу від низькотехнологічного виробництва до високотехнологічного. При цьому навіть менш розвинені країни, такі як Камбоджа та Лаос, розпочали індустріалізацію на базі середніх технологій.

Однак структурна вразливість залишається. Країни умовно поділяються на три групи. Перша - Малайзія, Сінгапур, Таїланд - демонструють високий рівень диверсифікації та конкурентоспроможності. Друга група - Індонезія, Філіппіни, В'єтнам - мають помірну диверсифікацію та потенціал подальшої інтеграції у регіональні ланцюги. Третя - Камбоджа, Лаос, М'янма, Бруней - характеризуються вузькою товарною базою та високою залежністю від сировинного експорту. Їхня вразливість посилюється низькою

комплементарністю з іншими країнами АСЕАН, високими транзакційними витратами, нерозвиненою інфраструктурою та фінансовими бар'єрами [5].

Для зміцнення регіональної стійкості АСЕАН важливо провести структурні реформи: покращити бізнес-середовище, доступ до фінансів, якість трудових ресурсів та інфраструктури. Водночас необхідна лібералізація торгівлі послугами з акцентом на інвестиції у фінансові, телекомунікаційні, туристичні та інформаційні послуги. Також слід активізувати реалізацію мегарегіональних угод, передусім RCER та CPTPP, які передбачають не лише зниження тарифів, а й усунення нетарифних бар'єрів, гармонізацію стандартів та підтримку цифрової торгівлі.

Підсумовуючи, АСЕАН вдалося здійснити помітні кроки до диверсифікації експорту, підвищення технологічної складності продукції та зміцнення внутрішньорегіональних зв'язків. Водночас залишаються виклики для менш розвинених країн-членів. У цьому контексті пріоритетними є політики, що спрямовані на розширення комплементарності торгівлі, нарощення виробничих потужностей та підвищення інвестиційної привабливості в умовах глобальної торговельної невизначеності.

У межах аналізу зовнішньоекономічної політики країн Південно-Східної Азії варто звернути увагу на статтю «Поза кордонами: як Сінгапур, Малайзія та Індонезія забезпечують регіональну та глобальну стабільність», опубліковану Eurasia Review у 2025 році [6]. У публікації акцент зроблено на стратегічній ролі Сінгапуру, Малайзії та Індонезії у забезпеченні як регіональної, так і глобальної стабільності через економічну взаємозалежність, безпекову співпрацю та спільне екологічне врядування.

Одним із ключових аспектів є тісна економічна інтеграція цих країн. У 2024-2025 роках двосторонній товарообіг між Малайзією та Сінгапуром перевищив 94 млрд дол., що свідчить про високий рівень комплементарності економік. Експорт Малайзії до Сінгапуру становив понад 50,4 млрд дол., а імпорт із Сінгапуру - 44,4 млрд дол. Це дозволяє обом державам зменшити вразливість до глобальних шоків, підтримуючи стабільне економічне

зростання. Загалом, темпи приросту ВВП у цих країнах у 2025 році оцінюються на рівні 2 % у Сінгапурі, 4,5 % у Малайзії та 5 % в Індонезії [6].

Окрему увагу приділено ролі інноваційних політик. Зокрема, наголошується на важливості цифрової інтеграції в межах регіону, розвитку інфраструктури електронної комерції та інвестицій у "зелені" технології. Такі підходи дозволяють країнам адаптуватися до нових викликів, пов'язаних із зміною клімату та технологічною трансформацією глобальної економіки. У статті підкреслюється, що ці ініціативи сприяють не лише економічному розвитку, а й зміцненню довіри на міжнародному рівні.

Таким чином, досвід Сінгапуру, Малайзії та Індонезії у зміцненні регіональної співпраці, просуванні сталого розвитку та диверсифікації зовнішньої торгівлі є актуальним для інших країн, зокрема й для України. Умови глобальної невизначеності потребують рішень, орієнтованих на посилення внутрішньорегіональних зв'язків, підвищення гнучкості зовнішньоекономічної політики та впровадження екологічно та цифрово обґрунтованих інструментів розвитку.

У межах першого розділу кваліфікаційної роботи також доцільно звернути увагу на наукову статтю «Невизначеність, волатильність, інвестиції та грошові резерви в країнах АСЕАН» [9] авторства М. Рорінга та Р. Джуліани (2022). У цій роботі проаналізовано, як економічна та політична невизначеність впливає на поведінку підприємств у сфері зовнішньоекономічної діяльності, зокрема інвестиційну активність і формування грошових резервів.

Автори доводять, що у відповідь на зростання невизначеності компанії країн АСЕАН, таких як Індонезія, Малайзія, В'єтнам та інші демонструють тенденцію до скорочення інвестицій і накопичення ліквідності як засобу самострахування. Це, у свою чергу, гальмує розширення зовнішньоекономічної присутності, оскільки експортноорієнтовані підприємства обмежують свою активність у зовнішніх ринках через побоювання щодо коливань політики та нестабільності глобального

середовища. Особливо чітко ця тенденція проявляється в малих та середніх підприємств, які мають обмежений доступ до кредитних ресурсів і тому змушені утримуватись від активної зовнішньоекономічної експансії.

Таким чином, результати цього дослідження дозволяють зробити важливий висновок: зовнішньоекономічна активність у країнах Південно-Східної Азії тісно залежить не лише від глобального попиту чи конкурентоспроможності продукції, а й від ступеня внутрішньої економічної та фінансової стабільності. Отримані висновки є надзвичайно актуальними й для України, яка в умовах відновлення економіки має враховувати вплив невизначеності на зовнішньоекономічні рішення бізнесу. Це підкреслює необхідність послідовної державної політики щодо зниження ризиків для інвесторів і стимулювання експортерів до активної участі у міжнародній торгівлі.

Отже, у першому розділі кваліфікаційної роботи здійснено ґрунтовний аналіз ключових підходів до вивчення економічного розвитку та зовнішньоекономічної діяльності Сінгапуру, Малайзії та Індонезії в умовах глобальної невизначеності. Розгляд широкого спектра наукових праць міжнародних організацій, зокрема МВФ, Світового банку, Азійського банку розвитку, ООН та авторитетних академічних джерел, дозволив виявити низку спільних тенденцій і країноспецифічних особливостей у реагуванні зазначених держав на зовнішні економічні шоки.

По-перше, дослідження показали, що ключовими викликами для країн Південно-Східної Азії залишаються волатильність потоків капіталу, нестабільність зовнішнього попиту, геоекономічна напруга між глобальними лідерами та ризики дестабілізації валютного ринку. У відповідь на це Індонезія, Малайзія та Сінгапур реалізують комплексну зовнішньоекономічну політику, яка поєднує валютні інтервенції, інструменти управління потоками капіталу, макропруденційне регулювання, диверсифікацію експорту та цифровізацію торгівлі.

По-друге, наголос зроблено на вразливості малого та середнього бізнесу до змін у глобальній торговельній політиці. Дослідження підтверджують, що саме малі компанії виявляються найбільш чутливими до нестабільності, але за умов цілеспрямованої державної підтримки здатні швидко адаптуватися до нових умов. Значну увагу у наукових працях приділено необхідності спрощення митних процедур, розвитку логістичної інфраструктури, забезпечення доступу до фінансування, а також залученню до торгівлі жінок та уразливих груп населення.

По-третє, підкреслюється роль інноваційної та екологічної трансформації економік у забезпеченні довгострокової стабільності. Інвестиції у цифрові рішення, "зелену" економіку, сталу енергетику та електронну комерцію відіграють дедалі більшу роль у стратегічному позиціонуванні регіону у світовій економіці. При цьому Сінгапур виступає регіональним лідером у сфері цифрової торгівлі, а Малайзія та Індонезія демонструють зростаючий потенціал в агропромисловому, технологічному та сервісному секторах.

Отримані у цьому розділі результати створюють міцну теоретичну базу для подальшого емпіричного аналізу у наступних частинах роботи. Вони також дозволяють сформулювати низку рекомендацій, релевантних для України, яка, подібно до країн АСЕАН, стикається з викликами зовнішньоекономічної турбулентності та потребує системного підходу до розвитку торговельної політики, підтримки експортерів і залучення інвестицій у період післявоєнного відновлення.

РОЗДІЛ 2

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІНГАПУРУ, МАЛАЙЗІЇ ТА ІНДОНЕЗІЇ

2.1. Особливості функціонування та динаміка економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії

У сучасних умовах глобалізації та геоекономічної конкуренції країни Південно-Східної Азії демонструють зростаючу роль у світовій економіці, зокрема через активну інтеграцію до міжнародних торговельно-інвестиційних процесів та реалізацію стратегій прискореного розвитку. Серед них Сінгапур, Малайзія та Індонезія посідають особливе місце, формуючи своєрідний трикутник економічного зростання регіону. Попри відмінності у рівні розвитку, розмірі економіки, структурі національного виробництва та соціальній організації, ці країни мають спільну мету, а саме: зміцнення національної конкурентоспроможності, диверсифікацію економіки та залучення стратегічних інвестицій задля забезпечення стійкого зростання в умовах зовнішніх викликів і внутрішніх трансформацій.

Сінгапур є прикладом надзвичайно успішної економіки, яка зуміла подолати обмеження природних ресурсів шляхом перетворення на глобальний фінансово-логістичний центр. Економічна модель Сінгапуру ґрунтується на принципах відкритості, інноваційності та ефективного державного менеджменту. Завдяки стабільному макроекономічному середовищу, гнучкому регулюванню, високій якості інституцій і активній участі державних інвестиційних фондів (зокрема Temasek Holdings), країна забезпечує сталий приплив іноземного капіталу. Сильними сторонами її економіки є високотехнологічні галузі, зокрема виробництво мікроелектроніки, біомедицини, цифрових рішень, а також фінансові послуги. За даними рейтингу Global Competitiveness Report, Сінгапур систематично входить до трійки найконкурентоспроможніших країн світу. Станом на 2024 рік ВВП на

душу населення в країні перевищує 80 000 дол., що свідчить про високу продуктивність праці та ефективну структуру економіки [11].

Малайзія послідовно трансформується від ресурсноорієнтованої моделі до інноваційної економіки, що базується на технологіях, висококваліфікованій робочій силі та зростанні внутрішнього попиту. Ключовими чинниками зростання є розвиток електронної промисловості, фармацевтики, нафтогазового сектору, а також сектору ділових та фінансових послуг. Програма "Shared Prosperity Vision 2030" визначає стратегічні цілі національного розвитку, які включають зменшення регіональних диспропорцій, підтримку малих і середніх підприємств, підвищення ролі інновацій та інклюзивного зростання. Сприятливий інвестиційний клімат сприяє зростанню обсягів ПІІ: у першому кварталі 2025 року Малайзія залучила понад 21 млрд дол., з яких основна частина припадає на високотехнологічні сектори. Разом із тим країна стикається з викликами, пов'язаними з соціально-економічною структурою, зокрема у сфері підтримки груп населення Bumiputera, що вимагає ретельного балансування між політичною стабільністю та економічною ефективністю [12].

Індонезія є найбільш населеною країною регіону та четвертою у світі, що створює як виклики, так і значні можливості для розвитку. Її економіка є багатогалузевою, з помітною орієнтацією на експорт сировини, включаючи пальмову олію, вугілля, газ, мідь та нікель. Однак останніми роками уряд країни послідовно реалізує політику економічної модернізації. Візія "Golden Indonesia 2045", що приурочена до сторіччя незалежності, передбачає перетворення Індонезії на одну з п'яти найбільших економік світу, з ВВП понад 7 трлн дол. У цьому контексті особлива увага приділяється розвитку обробної промисловості, інфраструктури, цифрової економіки, а також укладанню нових торговельних угод, зокрема угоди про вільну торгівлю з Європейським Союзом. Прогнозоване зростання ВВП у 2025 році становитиме близько 5,2 %, що свідчить про збереження позитивної динаміки. Водночас країна стикається з проблемами інституційної слабкості, недостатньої

інфраструктури та необхідності екологічного балансу в умовах активного освоєння ресурсів [13].

Далі проведемо аналіз динаміки реального ВВП країн.

Таблиця 2.1

ВВП Сінгапуру, Малайзії та Індонезії за 2019-2024 роки, у постійних цінах, національних валютах, відсоткова зміна

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
ВВП Сінгапуру	1,3	-3,9	9,7	3,8	1,1	2,6
ВВП Малайзії	4,4	-5,5	3,3	8,9	3,6	4,8
ВВП Індонезії	5,0	-2,1	3,7	5,3	5,0	5,0

Джерело: складено автором на основі даних [11-13].

Результати аналізу даних таблиці 2.1 свідчать про те, що протягом 2019-2024 років економіки Сінгапуру, Малайзії та Індонезії розвивалися в умовах значних внутрішніх і зовнішніх викликів, головним із яких стала пандемія COVID-19. Її вплив суттєво відобразився на динаміці зростання валового внутрішнього продукту, однак темпи падіння та подальшого відновлення в цих країнах мали відмінності, зумовлені різною структурою економік, рівнем відкритості та ефективністю антикризових заходів.

Сінгапур, маючи надзвичайно відкриту економіку, особливо чутливу до глобальних шоків, зазнав глибокого скорочення ВВП у 2020 році на рівні 3,9 %. Це падіння стало наслідком скорочення обсягів міжнародної торгівлі, пасажирських перевезень та логістичних операцій, які є основою сінгапурської економіки. Проте вже у 2021 році країна продемонструвала потужне відновлення: зростання ВВП склало 9,7 %, що стало найвищим показником серед трьох країн у постпандемічний період. У подальші роки економічна динаміка дещо сповільнилась: у 2022 році 3,8 %, у 2023 лише 1,1 %, однак дані на 2024 рік вказують на відновлення темпів до 2,6 %. Така волатильність свідчить про залежність Сінгапуру від зовнішнього середовища, зокрема від глобального попиту на високотехнологічну продукцію, фінансові та транспортні послуги.

Малайзія виявилася найбільш вразливою до наслідків пандемії, про що свідчить значне зниження ВВП у 2020 році на рівні -5,5 %. Поступове відновлення у 2021 році (зростання на 3,3 %) змінилося різким економічним підйомом у 2022 році, коли ВВП збільшився на 8,9 %, що стало результатом активізації експорту, зокрема в електронній і нафтохімічній галузях. У 2023–2024 роках темпи економічного зростання стабілізуються: 3,6 % у 2023 та 4,8 % у 2024 році. Це свідчить про перехід до більш врівноваженої моделі розвитку, що базується на внутрішньому споживанні, інвестиціях та розширенні сектору послуг. Уряд Малайзії активно підтримує інноваційний розвиток і проводить політику економічної диверсифікації, що має зміцнити довгострокову стійкість економіки.

Індонезія, на відміну від двох інших країн, зазнала найменшого падіння ВВП у 2020 році – лише -2,1 %, що свідчить про значну роль внутрішнього ринку в утриманні макроекономічної стабільності. Надалі зростання економіки країни відбувалося поступово та стабільно: 3,7 % у 2021 році, 5,3 % у 2022, та по 5,0 % у 2023–2024 роках. Така рівномірна динаміка вказує на ефективне використання потенціалу внутрішнього споживчого попиту, державних інфраструктурних програм та стратегічної переорієнтації економіки на обробну промисловість і цифрові технології. Крім того, Індонезія активно розширює свою участь у міжнародній торгівлі, зокрема через укладання угод про вільну торгівлю з ЄС та іншими партнерами.

Таким чином, аналіз динаміки ВВП у постійних цінах свідчить про відмінності у траєкторіях економічного зростання трьох країн. Сінгапур виявився найбільш чутливим до зовнішніх змін, але водночас демонструє високу здатність до швидкого відновлення. Малайзія пережила найглибше падіння, однак зуміла перетворити кризу на можливість для прискореного зростання. Індонезія виявилася найстабільнішою економікою з огляду на помірне, але сталий розвиток, що базується на внутрішньому потенціалі. Усі три країни продовжують адаптуватися до глобальних викликів і

трансформують свої моделі розвитку задля забезпечення довгострокової конкурентоспроможності в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Далі проаналізуємо стан дефіцитів бюджетів Сінгапуру, Малайзії та Індонезії.

Таблиця 2.2

**Чисте кредитування/запозичення загального державного бюджету
Сінгапуру, Малайзії та Індонезії, у відсотках до ВВП за бюджетний рік**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Сінгапур	3,8	-6,7	1,1	1,2	3,5	4,5
Малайзія	-2,0	-4,9	-6,0	-4,8	-4,6	-3,6
Індонезія	-2,1	-6,1	-4,4	-2,2	-1,6	-2,7

Джерело: складено автором на основі даних [14].

Результати аналізу даних таблиці 2.2 свідчать про те, що протягом 2019-2024 років фіскальна політика Сінгапуру, Малайзії та Індонезії розвивалася в умовах змінного зовнішнього середовища, зокрема пандемії COVID-19, нестабільності глобальних фінансових ринків і посилення вимог до бюджетної стійкості. Показник чистого кредитування/запозичення відображає баланс доходів і видатків державного сектору та дозволяє оцінити фіскальну дисципліну й спроможність урядів контролювати боргове навантаження.

Сінгапур демонструє помірну волатильність у бюджетному балансі, що зумовлено активною, але збалансованою фіскальною політикою. У 2019 році країна мала профіцит бюджету на рівні 3,8 % ВВП, що стало результатом стабільного економічного зростання та ощадливого витрачання бюджетних коштів. Проте вже у 2020 році, на тлі пандемії, уряд був змушений вдатися до значного дефіциту –6,7 % ВВП, щоб профінансувати масштабні пакети підтримки домогосподарств і бізнесу. Надалі ситуація стабілізувалася: у 2021–2022 роках показник тримався на рівні помірної профіциту (1,1-1,2 %), а в 2023-2024 роках відбулось посилення фіскального надлишку до 3,5 % і 4,5 % відповідно. Така динаміка свідчить про поступове повернення Сінгапуру до жорсткішої фіскальної дисципліни після тимчасових антикризових відхилень.

Малайзія протягом усього періоду характеризується стійкою тенденцією до бюджетного дефіциту, що є відображенням як обмежених доходів бюджету, так і високих видатків на соціальну підтримку, інфраструктуру та обслуговування боргу. У 2019 році дефіцит становив -2,0 % ВВП, а в умовах пандемії у 2020-2021 роках він значно поглибився до -4,9 % та -6,0 % відповідно. Уряд активно використовував фіскальні інструменти для стимулювання економіки, що призвело до збільшення обсягів запозичень. У 2022-2024 роках спостерігається поступове скорочення дефіциту до -4,8 %, -4,6 % і -3,6 %, однак його структура все ще залишається проблемною, оскільки значна частина витрат має поточний, а не інвестиційний характер. Це свідчить про потребу у фіскальній реструктуризації та зміцненні дохідної бази бюджету.

Індонезія демонструє порівняно стриману бюджетну політику, намагаючись утримувати дефіцит у межах прийнятних рівнів. У 2019 році показник становив -2,1 % ВВП, що відображало стабільну фіскальну ситуацію. Під час пандемії у 2020 році дефіцит зріс до -6,1 %, а в 2021 зменшився до -4,4 %, що свідчить про прагнення уряду утримувати контроль над фіскальними витратами. У наступні роки країна демонструє чітку тенденцію до фіскальної консолідації: дефіцит скоротився до -2,2 % у 2022, -1,6 % у 2023, однак у 2024 році відбулося його певне розширення до -2,7 %.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що Сінгапур демонструє найбільшу гнучкість у фіскальному управлінні, вміло балансує між антикризовими витратами та збереженням бюджетної стійкості. Малайзія стикається з хронічним дефіцитом, що вимагає стратегічних змін у податковій політиці та системі публічних фінансів. Індонезія, своєю чергою, дотримується відносно помірної фіскальної моделі, намагаючись зберегти баланс між потребами економічного розвитку та фінансовою дисципліною.

Таким чином, відмінності у динаміці бюджетного балансу трьох країн відображають різні підходи до управління державними фінансами в умовах глобальних викликів.

2.2. Зовнішньоторговельна діяльність як чинник економічного зростання Сінгапуру, Малайзії та Індонезії

Актуальність дослідження зовнішньоторговельної діяльності як чинника економічного зростання Сінгапуру, Малайзії та Індонезії зумовлена зростаючим значенням зовнішньоекономічних зв'язків для національних економік у добу глобалізації та регіональної інтеграції. Для країн Південно-Східної Азії, зокрема Сінгапуру, Малайзії та Індонезії, торгівля товарами й послугами є не лише важливим джерелом валютних надходжень, але й інструментом структурної трансформації, підвищення конкурентоспроможності та диверсифікації економіки.

В умовах посилення геоекономічної нестабільності, збоїв у глобальних ланцюгах постачання та зростання конкуренції за ринки збуту, вивчення динаміки та особливостей зовнішньоторговельної діяльності цих країн дозволяє краще зрозуміти механізми їхнього адаптивного розвитку, а також потенційні вектори економічної стратегії у сучасному світі.

Далі проаналізуємо динаміку зовнішньої торгівлі країн.

Таблиця 2.3

Динаміка зовнішньої торгівлі Сінгапуру, Малайзії та Індонезії за 2019-2024 роки, у млн. дол.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Торговий баланс Сінгапуру	94706	102839	121173	160103	157233	148133
Експорт Сінгапуру	440192	417286	512997	607759	559460	583031
Імпорт Сінгапуру	345487	314446	391824	447655	402227	434898
Торговий баланс Малайзії	30123	32829	42814	42425	29960	25667
Експорт Малайзії	197272	186062	242590	280938	231429	248386
Імпорт Малайзії	167150	153233	199776	238513	201469	222720
Торговий баланс Індонезії	3508	28301	43806	62672	46269	39932
Експорт Індонезії	168455	163402	232835	292538	257681	261839
Імпорт Індонезії	164948	135101	189029	229866	211411	221907

Джерело: складено автором на основі даних [15-17].

Результати аналізу даних таблиці 2.3 свідчать про те, що Сінгапур утримує позиції найбільшої зовнішньоторговельної економіки серед трьох країн. Його експорт у 2019 році становив 440,2 млрд дол., а імпорт 345,5 млрд дол., що забезпечило позитивне сальдо у розмірі 94,7 млрд дол. Попри глобальні виклики пандемії COVID-19 у 2020 році, Сінгапур не лише утримав позитивний баланс (102,8 млрд дол.), але й наростив його, завдяки стриманому падінню імпорту та стабільному рівню експорту. У 2021-2022 роках країна продемонструвала суттєве нарощування зовнішньої торгівлі: експорт сягнув 607,8 млрд дол., імпорт 447,7 млрд дол., а баланс 160,1 млрд дол., що стало максимальним показником за весь період. Надалі, у 2023-2024 роках, темпи зростання трохи знизились, однак Сінгапур зберігає високе позитивне сальдо, що у 2024 році становило 148,1 млрд дол. Це свідчить про сталу конкурентоспроможність його експортно-орієнтованої моделі, орієнтованої переважно на високотехнологічні товари та послуги.

Малайзія також демонструє стійкий позитивний торговий баланс упродовж усіх шести років, хоч і в менших масштабах порівняно із Сінгапуром. У 2019 році експорт становив 197,3 млрд дол., імпорт 167,2 млрд дол., а сальдо 30,1 млрд дол. В період 2020-2021 років відбулося помірне зростання обсягів експорту, який у 2021 році досяг 242,6 млрд дол., а торгове сальдо зросло до 42,8 млрд дол. Найвищі обсяги торгівлі зафіксовано у 2022 році, коли експорт склав 280,9 млрд дол., імпорт 238,5 млрд дол., а торговий баланс 42,4 млрд дол. Однак уже у 2023-2024 роках спостерігається спад: експорт скоротився до 231,4 млрд дол. у 2023 та лише частково відновився до 248,4 млрд дол. у 2024, водночас імпорт продовжив зростання. Це призвело до зменшення позитивного сальдо до 25,7 млрд дол. у 2024 році. Така динаміка свідчить про поступове зниження експортного надлишку та зростаючу роль імпорту в структурі зовнішньої торгівлі країни.

Найбільш динамічною є ситуація в Індонезії, яка впродовж досліджуваного періоду значно наростила обсяги зовнішньої торгівлі та суттєво покращила сальдо. У 2019 році країна мала експорт на рівні 168,5 млрд дол. та імпорт у розмірі 164,9 млрд дол., тобто лише 3,5 млрд дол. позитивного

сальдо. Проте вже у 2020 році, попри глобальну кризу, торговий баланс зріс до 28,3 млрд дол., що було зумовлено суттєвим скороченням імпорту до 135,1 млрд дол. У 2021-2022 роках Індонезія досягла піку торгового надлишку: 62,7 млрд дол. у 2022 році при експорті 292,5 млрд дол. і імпорті 229,9 млрд дол. Ці результати пояснюються сприятливою ціновою кон'юнктурою на світовому ринку сировини, зокрема пальмової олії, вугілля, мінералів. У 2023-2024 роках торгівельні показники дещо знизилися: експорт уповільнився, а імпорт зростав, однак Індонезія зберегла позитивне сальдо на рівні 46,3 млрд дол. у 2023 та 39,9 млрд дол. у 2024, що свідчить про стійкий прогрес у розвитку зовнішньої торгівлі.

Таким чином, порівняльний аналіз показує, що всі три країни Південно-Східної Азії мають стійке позитивне торгове сальдо, однак відмінності в його масштабах і динаміці зумовлені як структурою економіки, так і експортною спеціалізацією. Сінгапур є найбільшим експортером, що забезпечує найбільше сальдо завдяки високотехнологічній продукції. Малайзія утримує помірну, але стабільну зовнішньоторговельну перевагу, тоді як Індонезія демонструє найшвидші темпи зростання торгового балансу, що базуються на сильному ресурсному експорті. Усі три країни продовжують активно інтегруватися у глобальні ланцюги доданої вартості, що формує основу їхнього економічного зростання у сучасних умовах.

Таблиця 2.4

**Динаміка торгівлі послугами Сінгапуру, Малайзії та Індонезії
за 2019-2024 роки, у млн. дол.**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Баланс послуг Сінгапуру	15839	7229	37136	42888	31950	44443
Експорт послуг Сінгапуру	225205	217435	284702	339597	358222	395566
Імпорт послуг Сінгапуру	209366	210206	247566	296708	326272	351122
Баланс послуг Малайзії	-2622	-11225	-15834	-13303	-9525	-2968
Експорт послуг Малайзії	41089	22155	21246	31942	42671	53402
Імпорт послуг Малайзії	43711	33381	37080	45245	52196	56371
Баланс послуг Індонезії	-7641	-9755	-14599	-19957	-17676	-18482
Експорт послуг Індонезії	31641	15016	13951	23208	33607	39030
Імпорт послуг Індонезії	39282	24771	28550	43165	51283	57512

Джерело: складено автором на основі даних [18-20].

На основі таблиці 2.4 проведено порівняльний аналіз динаміки торгівлі послугами Сінгапуру, Малайзії та Індонезії за 2019–2024 роки, з урахуванням обсягів експорту, імпорту та балансу послуг. Дані свідчать про істотні відмінності у масштабах, структурі та напрямках розвитку сектору послуг у цих трьох країнах, що, у свою чергу, відображає специфіку їхньої економічної моделі та рівень інтегрованості у глобальні ринки послуг.

Так, Сінгапур є безперечним лідером регіону за обсягами торгівлі послугами. У 2019 році країна експортувала послуг на 225,2 млрд дол., а імпортувала на 209,4 млрд дол., забезпечивши позитивне сальдо у 15,8 млрд дол. У 2020 році, на тлі глобального падіння ділової активності, експорт скоротився до 217,4 млрд дол., однак імпорт зменшився лише незначно, що призвело до скорочення профіциту до 7,2 млрд дол. Починаючи з 2021 року, торгівля послугами Сінгапуру знову демонструє впевнене зростання. У 2022–2024 роках експорт зростав із 339,6 до 395,6 млрд дол., тоді як імпорт з 296,7 до 351,1 млрд дол. Найвищий показник сальдо спостерігався у 2024 році у 44,4 млрд дол., що свідчить про суттєву конкурентну перевагу Сінгапуру у сфері фінансових, транспортних, інформаційно-комунікаційних та ділових послуг. Така позитивна динаміка підкреслює роль Сінгапуру як ключового логістично-фінансового хабу в Азії.

Малайзія, на відміну від Сінгапуру, впродовж усього періоду має від’ємний баланс торгівлі послугами. У 2019 році імпорт перевищував експорт на 2,6 млрд дол., що вже свідчило про зовнішньоторговельну залежність у цьому секторі. У 2020–2021 роках ситуація погіршилася: сальдо сягнуло -11,2 млрд дол. у 2020 та -15,8 млрд дол. у 2021, що було обумовлено різким скороченням експорту послуг до 21,2 млрд дол. при значному обсязі імпорту. Негативна динаміка пояснюється падінням туристичних надходжень, зменшенням обсягів трансакцій у сфері транспорту та обмеженими цифровими можливостями. Починаючи з 2022 року, експорт послуг зростає: з 31,9 млрд дол. до 53,4 млрд дол. у 2024 році, що дозволило зменшити дефіцит до -3,0 млрд дол. Така позитивна тенденція свідчить про поступове

відновлення позицій країни на світовому ринку послуг, однак стійкість залишається обмеженою через переважання імпортозалежних компонентів.

Індонезія стабільно утримує від'ємне сальдо у сфері торгівлі послугами, з тенденцією до його подальшого поглиблення. У 2019 році дефіцит становив -7,6 млрд дол., а у 2020 - -9,8 млрд дол. У 2021-2024 роках негативне сальдо зросло до -14,6-19,0 млрд дол., попри зростання експорту з 13,9 млрд дол. у 2021 до 39,0 млрд дол. у 2024. Водночас імпорт послуг також значно збільшився – з 28,6 млрд дол. у 2021 до 57,5 млрд дол. у 2024. Ця динаміка свідчить про залежність Індонезії від зовнішніх послуг у сферах логістики, ліцензування, інжинірингу та цифрової інфраструктури. Водночас, зростання експорту після 2021 року свідчить про активізацію туристичного сектору та намагання країни посилити позиції в креативних індустріях і IT-послугах.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що лише Сінгапур має стійкий і високий позитивний баланс у торгівлі послугами, що є результатом стратегічної спеціалізації економіки. Малайзія намагається вийти з «дефіцитного циклу», демонструючи помірне відновлення, а Індонезія досі залишається імпортозалежною в цьому секторі, хоча й поступово нарощує власний експортний потенціал. Відтак, сектор послуг виступає не лише джерелом валютних надходжень, а й індикатором технологічного рівня економіки, її здатності створювати додану вартість та інтегруватися у глобальну цифрову економіку.

Таким чином, результати аналізу зовнішньоторговельної діяльності Сінгапуру, Малайзії та Індонезії у 2019-2024 роках підтверджує її ключову роль як джерела економічного зростання, структурної трансформації та інтеграції в глобальні ринки. Усі три країни демонструють позитивне торговельне сальдо в товарному експорті, однак їхні моделі функціонування значно відрізняються за масштабами, динамікою та рівнем залежності від зовнішніх ринків.

Сінгапур підтверджує статус провідного регіонального хабу з надзвичайно високим експортним потенціалом у сфері товарів і послуг, що

забезпечує сталі надлишки у зовнішній торгівлі, зокрема завдяки високотехнологічному та фінансовому сектору.

Малайзія має стабільну, хоч і помірну позитивну зовнішньоторговельну позицію, демонструючи прогрес у товарному експорті та поступове відновлення конкурентоспроможності на ринку послуг.

Індонезія, в свою чергу, відзначається найбільшою динамікою зростання товарного експорту, зумовленою сировинною спеціалізацією, але залишається імпортозалежною в секторі послуг.

Отже, зовнішньоторговельна діяльність виступає одним із ключових чинників економічного розвитку цих країн, формуючи основу для зростання ВВП, притоку валютних надходжень, розвитку експортно орієнтованих галузей і стратегічної інтеграції у світову економіку.

2.3. Структура та динаміка фінансових рахунків платіжних балансів у контексті економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії

Актуальність дослідження структури та динаміки фінансових рахунків платіжних балансів у контексті економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії зумовлена тим, що саме фінансові рахунки відбивають масштаб і напрями руху капіталу, які відіграють вирішальну роль у формуванні інвестиційного клімату, стабільності фінансової системи та довгострокової економічної стратегії.

В умовах глобальної турбулентності та посилення регіональної інтеграції Південно-Східної Азії аналіз змін у структурі фінансових рахунків цих країн дозволяє оцінити їхню здатність залучати іноземні інвестиції, підтримувати платіжну рівновагу та стимулювати економічне зростання. Дослідження таких тенденцій є надзвичайно важливим для глибшого розуміння механізмів сталого розвитку відкритих економік у сучасних умовах.

У підрозділі сальдо всіх статей фінансового рахунку буде підраховуватись як різниця між капіталом, отриманим країною, та вартістю вивезених інвестицій. З початку проаналізуємо стан балансу прямих

інвестицій країн, дані за якими наведені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

**Динаміка прямих іноземних інвестицій Сінгапуру, Малайзії та Індонезії
за 2019-2024 роки, у млн. дол.**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Сальдо ПІІ для Сінгапуру	37357	34966	72668	89386	93548	96684
Відплив ПІІ з Сінгапуру	69216	44787	72737	60337	38949	55257
Приплив ПІІ в Сінгапур	106573	79753	145405	149724	132496	151941
Сальдо ПІІ для Малайзії	1627	763	7460	3217	-47	2555
Відплив ПІІ з Малайзії	7528	3296	12785	11811	7965	13039
Приплив ПІІ в Малайзію	9155	4059	20245	15028	7919	15593
Сальдо ПІІ для Індонезії	20531	14142	17286	18067	14417	14852
Відплив ПІІ з Індонезії	4462	5033	3927	6635	7126	9278
Приплив ПІІ в Індонезію	24994	19175	21213	24702	21543	24130

Джерело: складено автором на основі даних [21-23].

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що протягом 2019-2024 років спостерігалися суттєві відмінності у динаміці та масштабах прямих іноземних інвестицій Сінгапуру, Малайзії та Індонезії, що відображає різні рівні відкритості їхніх економік, інвестиційної привабливості та стійкості до зовнішніх шоків.

Найбільш виразним лідером у регіоні за всіма показниками ПІІ залишався Сінгапур, тоді як Малайзія демонструвала нестабільність, а Індонезія утримувала помірно позитивну динаміку.

Так, Сінгапур стабільно приваблював значні обсяги прямих іноземних інвестицій: приплив ПІІ досягнув максимуму у 2024 році 151,9 млрд дол., що майже вдвічі перевищувало обсяги 2019 року (106,6 млрд дол.). Найрізкіше зростання відбулося у 2021 році на 82,3% порівняно з попереднім роком. Відплив капіталу також залишався значним, хоча демонстрував коливання від 69,2 млрд дол. у 2019 році до 55,3 млрд дол. у 2024 році. Як наслідок, сальдо ПІІ зросло з 37,4 млрд дол. у 2019 році до 96,7 млрд дол. у 2024 році, підтверджуючи посилення статусу Сінгапуру як фінансового хабу зі значним надлишком іноземного капіталу.

Індонезія також утримувала позитивне сальдо прямих інвестицій протягом усього періоду, хоча його масштаби були значно скромнішими. Приплив ПІІ в Індонезію зріс з 25,0 млрд дол. у 2019 році до 24,1 млрд дол. у 2024 році, продемонструвавши загалом стабільну динаміку з піком у 2022 році (24,7 млрд дол.). Водночас відплив ПІІ поступово зростав з 4,5 млрд дол. у 2019 році до 9,3 млрд дол. у 2024 році, що зумовило певне зниження сальдо з 20,5 млрд дол. до 14,9 млрд дол. Проте Індонезія залишалася привабливою для інвесторів завдяки зростаючому внутрішньому ринку та політичній стабільності.

Найскладніша ситуація простежувалася у Малайзії, де динаміка ПІІ була нерівномірною, а у 2023 році навіть зафіксовано негативне сальдо (-0,05 млрд дол.). Приплив ПІІ у 2019-2024 роках коливався від 4,1 млрд дол. (2020) до 20,2 млрд дол. (2021), при цьому відплив капіталу також зростав з 7,5 млрд дол. у 2019 році до 13,0 млрд дол. у 2024 році. Це свідчить про зростання активності малайзійських компаній за кордоном на тлі недостатньої внутрішньої інвестиційної привабливості. Нестабільність політичного середовища та структурні економічні виклики могли стати основними стримувальними факторами.

У підсумку, аналіз структури й динаміки ПІІ свідчить про домінування Сінгапуру як головного регіонального центра акумуляції іноземного капіталу. Індонезія поступово нарощує свою присутність на глобальному інвестиційному ринку, тоді як Малайзія потребує активізації внутрішніх реформ для підвищення інвестиційної привабливості.

Така порівняльна картина підтверджує різний рівень економічної зрілості, інтеграції у глобальні ринки та здатності країн регіону адаптуватися до сучасних викликів.

У таблиці 2.6 наведені дані щодо динаміки портфельних іноземних інвестицій Сінгапуру, Малайзії та Індонезії за 2019-2024 роки.

Таблиця 2.6

**Динаміка портфельних іноземних інвестицій Сінгапуру, Малайзії та
Індонезії за 2019-2024 роки, у млн. дол.**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Сальдо портфельних інвестицій для Сінгапуру	-109107	-59208	-73639	-61747	-97909	-78660
Відплив портфельних інвестицій з Сінгапуру	115264	55567	87621	86672	101138	108504
Приплив портфельних інвестицій в Сінгапур	6157	-3641	13982	24925	3229	29843
Сальдо портфельних інвестицій для Малайзії	-7758	-12034	4560	-11285	-8122	-18401
Відплив портфельних інвестицій з Малайзії	11305	14555	8684	6966	10254	23662
Приплив портфельних інвестицій в Малайзію	3547	2522	13244	-4319	2132	5261
Сальдо портфельних інвестицій для Індонезії	21990	3369	5086	-11631	2208	8245
Відплив портфельних інвестицій з Індонезії	-410	1199	1778	5045	2897	3990
Приплив портфельних інвестицій в Індонезію	21581	4567	6863	-6585	5104	12235

Джерело: складено автором на основі даних [24-26].

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що у 2019-2024 роках динаміка портфельних іноземних інвестицій у Сінгапурі, Малайзії та Індонезії демонструвала суттєві відмінності як за масштабами, так і за напрямками руху капіталу, що відображає різні рівні лібералізації фінансових ринків, макроекономічної стабільності та довіри інвесторів до економічної політики країн. Загалом, лише Індонезії вдалося досягти стабільного позитивного сальдо портфельних інвестицій за більшістю років, тоді як Сінгапур та Малайзія упродовж усього періоду стикалися з відпливом капіталу за цим видом інвестицій.

Сінгапур, попри свою репутацію регіонального фінансового хабу, характеризувався стійким негативним сальдо портфельних інвестицій, що у 2019 році становило -109,1 млрд дол., а у 2024 році - -78,7 млрд дол. Така тенденція пояснюється високими обсягами відпливу капіталу, які щорічно перевищували 100 млрд дол. у 2023–2024 роках (101,1 млрд дол. та 108,5 млрд дол. відповідно), тоді як приплив портфельного капіталу залишався значно меншим. Найнижчий

рівень припливу спостерігався у 2023 році на рівні лише 3,2 млрд дол., тоді як максимум був досягнутий у 2024 році у 29,8 млрд дол. Така динаміка може свідчити про структурний характер переваг сингапурських інвесторів щодо вкладень за кордон.

Малайзія також характеризувалася переважно від'ємним сальдо портфельних інвестицій, яке сягнуло -18,4 млрд дол. у 2024 році порівняно з -7,8 млрд дол. у 2019 році. Примітно, що у 2021 році було зафіксовано позитивне сальдо (4,6 млрд дол.), що супроводжувалося помітним зростанням припливу інвестицій до 13,2 млрд дол. Такий стрибок був результатом короткострокових сприятливих умов на внутрішньому ринку та активізації емісії державних боргових паперів. У подальші роки ситуація різко погіршилася – у 2022 році приплив став від'ємним (-4,3 млрд дол.), що є ознакою масового виведення капіталу. У 2024 році приплив портфельного капіталу дещо відновився (5,3 млрд дол.), але відплив залишався високим у розмірі 23,7 млрд дол.

Індонезія, натомість, демонструвала відносно сприятливу картину. За винятком 2022 року, коли зафіксовано негативне сальдо -11,6 млрд дол., країна постійно отримувала позитивні чисті надходження портфельного капіталу. Найвищий приплив ПІІ був у 2019 році у 21,6 млрд дол., а також у 2024 році у 12,2 млрд дол., що свідчить про поновлення інтересу інвесторів до індонезійських фінансових активів. Відплив капіталу, хоча й зростав з -0,4 млрд дол. у 2019 році до 4,0 млрд дол. у 2024 році, залишався контрольованим. Це дозволило зберігати позитивне сальдо (8,2 млрд дол. у 2024 році), що вигідно відрізняє Індонезію на тлі регіональних партнерів.

Загалом аналіз динаміки портфельних інвестицій свідчить про асиметричний характер фінансової інтеграції трьох країн у глобальну економіку. У той час як Сінгапур переорієнтовує свій портфельний капітал на зовнішні ринки, Індонезія зберігає імідж привабливого напрямку для вкладень. Малайзія натомість демонструє нестабільність, що може вказувати на необхідність фінансових та структурних реформ для покращення інвестиційного клімату. Такі розбіжності є важливим орієнтиром для розуміння потенціалу країн регіону у сфері міжнародного руху капіталу та впливу портфельних інвестицій на економічну динаміку.

Таблиця 2.7

**Динаміка інших іноземних інвестицій Сінгапуру, Малайзії та Індонезії
за 2019-2024 роки, у млн. дол.**

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Сальдо інших інвестицій Сінгапуру	10519	34138	-22313	-234556	-26377	-82147
Надання кредитів з Сінгапуру	43768	60019	91739	254311	11241	150654
Отримання кредитів в Сінгапурі	54288	94158	69425	19755	-15135	68506
Сальдо інших інвестицій Малайзії	-2957	-7171	-7492	10947	5628	11857
Надання кредитів з Малайзії	4870	1060	12491	2327	-906	-1298
Отримання кредитів в Малайзії	1913	-6111	4999	13274	4722	10559
Сальдо інших інвестицій Індонезії	-6144	-9645	-10188	-15642	-6946	-5912
Надання кредитів з Індонезії	12203	11908	9486	15884	11316	16024
Отримання кредитів в Індонезію	6059	2264	-701	242	4370	10112

Джерело: складено автором на основі даних [27-29].

Як свідчать результати аналізу, упродовж аналізованого періоду динаміка інших іноземних інвестицій (ОІІ) у Сінгапурі, Малайзії та Індонезії демонструє істотні коливання, що свідчить про нестабільність відповідного сегмента фінансового рахунку платіжного балансу. Цей тип інвестицій охоплює переважно кредитні операції, депозити та інші зобов'язання між країнами, тому їхній аналіз дозволяє глибше зрозуміти зміну рівня фінансової довіри, ліквідності та зовнішньої заборгованості досліджуваних економік.

Найбільш виражену волатильність у сфері інших інвестицій спостерігалось у Сінгапурі. У 2019 році країна мала позитивне сальдо ОІІ у розмірі 10,5 млрд дол., яке зросло до 34,1 млрд дол. у 2020 році. Проте вже у 2021 році спостерігався значний дефіцит у 22,3 млрд дол., який у 2022 році сягнув драматичних -234,6 млрд дол., а у 2024 році дефіцит становив -82,1 млрд дол. Така динаміка зумовлена різкими коливаннями обсягів надання та отримання кредитів: у 2022 році Сінгапур надав 254,3 млрд дол. кредитів, тоді як залучив лише 19,8 млрд дол., що стало рекордним відпливом коштів. Схожа

ситуація повторилася у 2024 році: надано 150,7 млрд дол., залучено 68,5 млрд дол. Це свідчить про активну зовнішню фінансову експансію сінгапурських інституцій або перерозподіл капіталу у відповідь на глобальні фінансові виклики.

Малайзія, на відміну від Сінгапуру, демонструвала поступову стабілізацію своєї позиції за іншими інвестиціями. У 2019–2021 роках сальдо ОП було негативним і коливалося у межах -2,9 до -7,5 млрд дол., однак вже у 2022 році країна перейшла до профіциту у 10,9 млрд дол., який послідовно зростає і досяг 11,9 млрд дол. у 2024 році. Це зумовлено як зменшенням обсягів надання кредитів (у 2024 році зафіксовано чисте погашення -1,3 млрд дол.), так і зростанням обсягів залучення (10,6 млрд дол. у 2024 році). Відповідна тенденція може бути інтерпретована як свідчення підвищеної довіри до фінансової системи Малайзії, що дозволяє їй більш ефективно залучати короткострокові ресурси на вигідних умовах.

Індонезія протягом усього періоду мала стабільно негативне сальдо інших іноземних інвестицій, хоча його обсяги залишалися контрольованими. У 2019 році дефіцит становив 6,1 млрд дол., а у 2024 році 5,9 млрд дол., демонструючи деяке покращення після пікових значень у 2022 році (-15,6 млрд дол.). Основна причина дефіциту активне надання кредитів за кордон, що у 2024 році становило 16,0 млрд дол., тоді як надходження становили лише 10,1 млрд дол. Примітним є те, що у 2021-2022 роках Індонезія навіть фіксувала від'ємне значення отриманих кредитів, що може вказувати на масштабне погашення зовнішніх зобов'язань або скорочення обсягу зобов'язань перед нерезидентами. Загалом така поведінка свідчить про обережну фінансову політику, орієнтовану на зменшення залежності від короткострокових зовнішніх джерел.

У підсумку, аналіз структури та динаміки інших іноземних інвестицій засвідчує, що країни Південно-Східної Азії мають суттєво різні моделі залучення та розміщення капіталу. Сінгапур використовує статус міжнародного фінансового центру, активно надаючи кредити за кордон, навіть

попри ризик значного дефіциту у фінансовому рахунку. Малайзія демонструє прагнення до стабілізації за рахунок скорочення відпливу капіталу та посилення зовнішнього залучення. Індонезія ж, попри хронічний дефіцит, дотримується обережної стратегії з обмеженим залученням коштів, що може забезпечити їй вищу фінансову стійкість у довгостроковій перспективі.

У таблиці 2.8 наведені дані щодо стану фінансових рахунків Сінгапуру, Малайзії та Індонезії за 2019-2024 роки.

Таблиця 2.8

Порівняння динаміки фінансових рахунків Сінгапуру, Малайзії та Індонезії за 2019-2024 роки, у млн. дол.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Фінансовий рахунок Сінгапуру*	59575	62038	87059	95594	90355	95610
Фінансовий рахунок Малайзії*	7540	13724	7146	9615	-1532	7182
Фінансовий рахунок Індонезії	-21990	-3369	-5086	11631	-2208	-8245

* - позитивний знак фінансового рахунку свідчить про те, що країна більше інвестує за кордон, ніж отримує зовнішніх фінансових ресурсів з-за кордону.

Джерело: складено автором на основі даних [30-32].

Згідно результатів дослідження, у 2019-2024 роках динаміка фінансових рахунків Сінгапуру, Малайзії та Індонезії демонструє значні міжкраїнні відмінності у характері руху капіталу. Аналізуючи ці дані, слід урахувувати, що позитивне сальдо фінансового рахунку свідчить про переважання інвестицій за кордон над залученням зовнішнього капіталу, тобто країна виступає нетто-експортером капіталу. Натомість від’ємне сальдо означає, що країна отримує більше фінансових ресурсів з-за кордону, ніж сама вкладає.

Сінгапур протягом усього досліджуваного періоду стабільно демонстрував позитивне сальдо фінансового рахунку, що свідчить про сталі позиції як одного з ключових експортерів капіталу в регіоні. У 2019 році фінансовий рахунок становив 59,6 млрд дол., і ця величина послідовно зростала до 95,6 млрд дол. у 2024 році. Найвищий рівень зафіксовано у 2022

році у розмірі 95,6 млрд дол., а в інші роки значення коливалося в межах 87,1-96,0 млрд дол. Така картина підтверджує репутацію Сінгапуру як міжнародного фінансового центру з великим обсягом інвестиційної активності за межами країни. Високі позитивні сальдо також свідчать про надлишкове накопичення заощаджень, які Сінгапур реінвестує на глобальних фінансових ринках.

Малайзія, хоча й не досягала масштабів Сінгапуру, також упродовж більшості років зберігала позитивне сальдо фінансового рахунку. У 2019 році воно становило 7,5 млрд дол., у 2020 13,7 млрд дол., а у 2021 7,1 млрд дол. Ці показники демонструють помірну, але стійку тенденцію до інвестування за кордон. Проте у 2023 році вперше за період спостереження було зафіксовано від'ємне сальдо у -1,5 млрд дол., що свідчить про зростання потреби у зовнішньому фінансуванні або зниження спроможності до експорту капіталу. Водночас вже у 2024 році фінансовий рахунок знову вийшов у плюс (7,2 млрд дол.), що може свідчити про тимчасовий характер попередніх труднощів. Загалом фінансова позиція Малайзії характеризується помірною участю у міжнародному русі капіталу з переважанням власних інвестиційних потоків.

Натомість Індонезія зазнавала значного дефіциту фінансового рахунку протягом більшості років. У 2019 році він становив -22,0 млрд дол., що свідчить про істотне перевищення зовнішнього фінансування над інвестиціями за кордон. У 2020 та 2021 роках дефіцит дещо зменшився до -3,4 та -5,1 млрд дол. відповідно, однак у 2022 році зафіксовано єдиний позитивний результат у 11,6 млрд дол., тобто країна тимчасово виступила експортером капіталу. Утім, вже у 2023–2024 роках ситуація знову погіршилася: зафіксовано дефіцити -2,2 млрд дол. та -8,2 млрд дол. відповідно. Така нестабільність свідчить про залежність Індонезії від зовнішніх джерел фінансування та її вразливість до глобальних фінансових умов.

У підсумку, аналіз динаміки фінансових рахунків свідчить про суттєві відмінності у ролі кожної з трьох країн у глобальному фінансовому просторі. Сінгапур впевнено залишається експортером капіталу з найвищими обсягами

інвестицій за межі країни, що відповідає його статусу міжнародного фінансового вузла. Малайзія утримує помірну, проте в основному позитивну позицію, хоча потребує структурної стабільності для підтримання цієї тенденції. Індонезія ж є нетто-імпортером капіталу, тобто фінансує свій розвиток за рахунок зовнішніх ресурсів, що створює потенційні ризики залежності від іноземних інвесторів. Ці відмінності визначають не лише фінансову політику країн, а й перспективи їхнього економічного розвитку в умовах глобальної невизначеності.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ СІНГАПУРУ, МАЛАЙЗІЇ ТА ІНДОНЕЗІЇ З УКРАЇНОЮ

Актуальність дослідження особливостей зовнішньоекономічних операцій Сінгапуру, Малайзії та Індонезії з Україною зумовлена потребою активізації торговельно-економічного співробітництва України з країнами Південно-Східної Азії в умовах трансформації глобальних ринків і пошуку нових партнерів на тлі повномасштабної війни. Сінгапур, Малайзія та Індонезія – це динамічні економіки з високим потенціалом у сфері торгівлі, інвестицій та логістики, що відкриває широкі можливості для розвитку взаємовигідних відносин. Дослідження напрямів та структури зовнішньоекономічних операцій з цими державами дозволяє виявити перспективи диверсифікації українського експорту, розширення ринків збуту та залучення інвестицій, що є надзвичайно важливим у контексті післявоєнного відновлення економіки України.

У таблиці 3.1 наведені дані щодо динаміки товарної торгівлі України з Сінгапуром, Малайзією та Індонезією.

Таблиця 3.1

Динаміка товарної торгівлі України з Сінгапуром, Малайзією та Індонезією за 2020-2024 роки, у млн. дол.

	2020	2021	2022	2023	2024
Експорт України до Сінгапуру	123,1	21,6	28,7	58,5	38,4
Імпорт України з Сінгапуру	45,6	44,7	44,4	61,4	91,9
Торгівельний баланс України з Сінгапуром	77,5	-23,1	-15,7	-2,9	-53,5
Експорт України до Малайзії	181,1	132,4	125,9	120,3	111,1
Імпорт України з Малайзії	234,9	272,6	224,5	287,9	317,2
Торгівельний баланс України з Малайзією	-53,9	-140,1	-98,5	-167,7	-206,1
Експорт України до Індонезії	735,6	809,9	98,4	129,3	520,7
Імпорт України з Індонезії	278,1	431,9	221,7	197,4	232,5
Торгівельний баланс України з Індонезією	457,6	377,9	-123,2	-68,2	288,2

Джерело: складено автором на основі даних [33-40].

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що протягом 2020-2024 років товарна торгівля України з Сінгапуром, Малайзією та Індонезією демонструвала різноспрямовані тенденції як за обсягами експорту й імпорту, так і за станом торговельного балансу. Аналіз структури торгівлі свідчить про певну нестабільність у взаєминах із цими країнами, що зумовлено як внутрішніми економічними трансформаціями в Україні, так і зовнішніми факторами, зокрема впливом війни, логістичних обмежень і змін на глобальних товарних ринках.

Торгівля України з Сінгапуром характеризувалася низьким рівнем експорту та стабільним, але незначним обсягом імпорту. У 2020 році експорт становив 123,1 млн дол., проте вже у 2021 році він різко скоротився до 21,6 млн дол., і надалі залишався низьким. Певне відновлення спостерігалось у 2023 році (58,5 млн дол.), проте у 2024 році експорт знову знизився до 38,4 млн дол. Імпорт із Сінгапуру залишався стабільним до 2022 року (понад 44 млн дол.), однак у 2023 році зріс до 61,4 млн дол., а у 2024 році до 91,9 млн дол. Така динаміка зумовила послідовне погіршення торговельного балансу України з Сінгапуром: від позитивного сальдо у 2020 році (77,5 млн дол.) до дефіциту в -53,5 млн дол. у 2024 році. Це свідчить про втрату позицій українських товарів на сінгапурському ринку.

У відносинах з Малайзією також простежується стійка негативна тенденція. Обсяги експорту зменшувалися з 181,1 млн дол. у 2020 році до 111,1 млн дол. у 2024 році. При цьому імпорт із Малайзії суттєво зростав: з 234,9 млн дол. у 2020 році до 317,2 млн дол. у 2024 році. Відповідно, сальдо торговельного балансу України з Малайзією поглиблювалося: з -53,9 млн дол. у 2020 році до -206,1 млн дол. у 2024 році. Така тенденція свідчить про структурну асиметрію у торгівлі, де Малайзія дедалі активніше заповнює український ринок своїми товарами, тоді як український експорт втрачає конкурентні позиції. Це зумовлено як недостатнім розвитком торговельної дипломатії, так і втратою логістичних каналів унаслідок війни.

Найбільш динамічно розвивалася торгівля України з Індонезією, хоча й вона зазнала глибокого спаду у 2022-2023 роках. У 2020-2021 роках експорт до Індонезії сягав високих показників у 735,6 млн дол. та 809,9 млн дол. відповідно, що забезпечувало значне позитивне сальдо торговельного балансу у 457,6 млн дол. та 377,9 млн дол. Проте у 2022 році експорт впав до 98,4 млн дол., а в 2023 становив лише 129,3 млн дол., що призвело до негативного сальдо (-123,2 млн дол. та -68,2 млн дол. відповідно). Лише у 2024 році експорт частково відновився (520,7 млн дол.), що дозволило повернутися до позитивного сальдо у 288,2 млн дол. Така різка волатильність пов'язана, зокрема, з перериванням поставок зернових і промислової продукції внаслідок бойових дій, блокади портів та обмеженого доступу до транспортних маршрутів. Водночас високі темпи відновлення експорту у 2024 році свідчать про наявність значного потенціалу для подальшої активізації економічного партнерства.

Загалом порівняльний аналіз засвідчує, що зовнішньоторговельні відносини України з країнами Південно-Східної Азії перебувають у різних фазах розвитку. Найкращі позиції має Індонезія, з якою Україна здатна підтримувати позитивний торговельний баланс навіть у складних умовах. Водночас відносини з Сінгапуром і Малайзією вимагають переосмислення експортної стратегії, розширення номенклатури товарів та поглиблення двостороннього співробітництва для подолання дисбалансів і збільшення присутності української продукції на ринках цих держав.

Структура товарної торгівлі України з Сінгапуром, Малайзією та Індонезією є досить відмінною за кожним напрямом і відображає як традиційні експортні переваги України, так і специфіку імпорتنих потреб з боку цих країн.

У торгівлі з Сінгапуром основними експортними товарами з України традиційно є продукція металургійного комплексу, насамперед чорні метали, а також хімічна продукція (добрива, неорганічні речовини) і продукти аграрного походження. Однак загальний обсяг експорту є невисоким, і

структура поставок не відзначається стабільністю, що свідчить про епізодичний характер контрактів. Натомість імпорт із Сінгапуру до України представлений насамперед високотехнологічною продукцією: електронікою, фармацевтичними засобами, хімічними препаратами, компонентами для машинобудування. Ця структура сприяє формуванню від'ємного торговельного балансу для України та вказує на потребу в диверсифікації і розширенні національної присутності на ринку Сінгапуру [33].

У випадку з Малайзією експортна структура України складається головню з продукції АПК – переважно зернових (пшениця, кукурудза), соняшникової олії, а також незначних обсягів металів. У свою чергу, імпорт з Малайзії насичений продукцією хімічної промисловості, пальмовою олією, електронікою, побутовою технікою та гумовими виробами. Така структура є типовою для торгівлі між індустріальною та аграрно-сировинною економіками, однак у випадку України виникає системний торговельний дефіцит, що зумовлює необхідність зміни балансу на користь продукції з вищим рівнем переробки в українському експорті [34].

У структурі торгівлі з Індонезією спостерігається найбільш позитивний для України баланс, що базується на суттєвих поставках агропродовольчої продукції: зернових культур, насіння олійних, соняшникової олії, м'ясних продуктів. У періоди пікового експорту ця структура формувала надлишковий торговельний баланс на користь України. Імпорт з Індонезії охоплює каучук, текстиль, пальмову олію, деякі види побутової електроніки й побутову хімію. Таким чином, обидві країни є взаємодоповнюючими торговельними партнерами, і потенціал для розширення асортименту товарів та поглиблення співпраці в агропромисловому секторі залишається високим [35].

Загалом, товарна торгівля України з цими трьома країнами має сировинно-аграрну орієнтацію з боку України, тоді як імпорт представлений переважно промисловими та високотехнологічними товарами. Це потребує перегляду стратегій просування продукції з вищою доданою вартістю, а також

активізації міждержавного діалогу для розширення квот, спрощення доступу до ринків і диверсифікації українського експорту.

Торгівля послугами між Україною та Сінгапуром, Малайзією й Індонезією протягом останніх років зберігає відносно незначні, але стабільні обсяги, з поступовою орієнтацією на послуги інтелектуального та логістичного характеру. У цьому сегменті Україна прагне скористатися своїми конкурентними перевагами в ІТ-секторі, освіті та інженерному аутсорсингу, тоді як країни Південно-Східної Азії пропонують послуги, пов'язані з транспортом, телекомунікаціями, туризмом і морськими перевезеннями [41].

У відносинах із Сінгапуром торгівля послугами має перспективу з огляду на високий рівень технологічного розвитку цієї країни. Українські компанії здійснюють експорт комп'ютерних і інформаційних послуг, переважно у сфері програмного забезпечення, а також надають консультаційні та інженерні послуги. Водночас імпорт послуг із Сінгапуру охоплює фінансове консультування, логістичне забезпечення, ІТ-інфраструктуру та послуги, пов'язані з морським фрахтом. Обсяги таких операцій залишаються обмеженими, однак мають потенціал для зростання за умови формування сприятливих двосторонніх угод у сфері цифрової економіки.

Малайзія є менш активним партнером у сфері торгівлі послугами, проте частка логістичних, транспортних і туристичних послуг з боку України й Малайзії поступово зростає. До війни спостерігалася активізація взаємодії в сфері академічної мобільності (освітні послуги) та медичного туризму, хоча ці напрями були суттєво обмежені після 2022 року. Імпорт послуг з Малайзії здебільшого стосується поставок інформаційно-комунікаційних та транспортних сервісів, зокрема перевезень через малайзійські порти.

Індонезія у цій трійці є найбільшим партнером за обсягами транспортних і туристичних послуг, зокрема пов'язаних із морськими контейнерними перевезеннями. Українські експортери також здійснюють постачання інжинірингових та освітніх послуг, зокрема дистанційне навчання, а також частково ІТ-послуг. Імпорт послуг з Індонезії охоплює традиційно

туризм, логістику та технічне обслуговування морських суден. Однак через воєнні дії частина цих операцій змістилася або була згорнута [41].

Загалом структура торгівлі послугами між Україною та зазначеними країнами залишається недостатньо розвиненою, зосереджуючись переважно в галузях цифрової економіки, логістики та освіти. З огляду на потенціал ІТ-сектору України та потреби країн Південно-Східної Азії у висококваліфікованих інженерних і цифрових послугах, зростання обсягів торгівлі у цьому напрямі є цілком реалістичним за умови зниження геополітичних ризиків і активізації міжурядових переговорів.

Інвестиційне співробітництво між Україною та Сінгапуром, Малайзією й Індонезією наразі перебуває на початковому або обмеженому етапі розвитку, відзначаючись фрагментарними проєктами та епізодичними контактами. Основними бар'єрами є географічна віддаленість, відсутність системної міждержавної договірної бази, геополітична напруженість в Україні після 2014 року, а також недостатній рівень двосторонньої бізнес-дипломатії. Водночас існує значний потенціал для розширення інвестиційної взаємодії, особливо в аграрному, логістичному, інфраструктурному та ІТ-секторах [42].

Сінгапур розглядається як один із найперспективніших партнерів для залучення інвестицій до України з огляду на надлишкову ліквідність його фінансового ринку, а також досвід у проєктному фінансуванні, управлінні портами, інфраструктурними об'єктами та стартап-індустрії. Проте прямі інвестиції зі Сінгапуру в Україну досі залишаються незначними за обсягами й обмежуються окремими проєктами в ІТ-секторі, агропереробці та консалтингу. Перешкодами виступають ризики, пов'язані з воєнними діями, а також відсутність взаємного захисту інвестицій. Україна своєю чергою майже не здійснює інвестицій у Сінгапур, окрім реєстрації окремих ІТ-компаній, орієнтованих на азійські ринки.

Інвестиційна співпраця з Малайзією є більш вираженою у сфері торгівлі та логістики. Малайзійські компанії виявляли інтерес до українського аграрного сектору, зокрема до поставок і зберігання зернових, соняшникової

олії, а також до спільних проєктів у галузі переробки аграрної продукції. Проте реалізація цих ініціатив була призупинена або уповільнена через повномасштабну війну. З боку України інвестиційна активність у Малайзії майже відсутня, окрім участі окремих компаній у постачанні технологічних рішень для агроіндустрії та машинобудування. Подальша перспектива співпраці можлива в рамках відновлення України з використанням малайзійського досвіду у сфері інфраструктури й енергетики [42].

У відносинах з Індонезією інвестиційне співробітництво має найбільший потенціал у контексті аграрного партнерства. Індонезійські компанії зацікавлені в стабільному постачанні українського зерна, соняшникової олії, а також розглядали участь у проєктах зі зберігання і транспортування продовольства. Проте на практиці прямі інвестиції залишаються поодинокими через високі ризики. Перспективною видається співпраця в рамках державно-приватного партнерства в Україні з залученням індонезійських інвесторів до портової та транспортної інфраструктури, а також створення логістичних хабів у Чорноморському регіоні. Українські ж інвестори в Індонезії майже не представлені, за винятком торгових агентів та невеликих ІТ-компаній.

Таким чином, попри низький рівень поточного інвестування, Україна має значний потенціал для активізації співпраці з цими трьома країнами Південно-Східної Азії, особливо в післявоєнний період. Необхідними умовами для цього є покращення інвестиційного клімату, укладення двосторонніх угод про захист інвестицій, зменшення регуляторних бар'єрів і формування стратегічних економічних альянсів на міждержавному рівні.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного у кваліфікаційній роботі дослідження можна зробити комплексні висновки, що висвітлюють особливості економічного розвитку Сінгапуру, Малайзії та Індонезії у сучасних умовах із урахуванням аналізу зовнішньоекономічної діяльності, динаміки фінансових рахунків, структури торгівлі товарами та послугами, а також характеру інвестиційного співробітництва з Україною.

Перш за все, всі три держави характеризуються високим ступенем інтеграції у світову економіку, але реалізують її за різними моделями. Сінгапур – це типова держава-місто з ліберальною економікою, яка зробила ставку на високотехнологічний сектор, розвиток фінансових послуг, інновації та глобальні логістичні потоки. Його стабільно позитивне сальдо фінансового рахунку платіжного балансу свідчить про те, що країна системно інвестує значні ресурси за кордон, підтверджуючи свій статус глобального фінансового центру. Малайзія демонструє змішану модель розвитку: з одного боку сильна сировинна база, з іншого активне просування у галузях електроніки, автозапчастин, фармацевтики. Індонезія – країна з великим демографічним потенціалом та сировинною орієнтацією економіки, яка одночасно здійснює структурні реформи з метою посилення інфраструктури та енергетики, а також прагне збільшити залучення зовнішнього капіталу, що знаходить відображення в її залежності від імпорту фінансових ресурсів.

Аналіз структури фінансових рахунків підтверджує відмінності в економічній поведінці. Сінгапур у 2019-2024 роках стабільно експортував фінансові ресурси (до 95,6 млрд дол. щорічно), вкладаючи їх у різноманітні іноземні активи, що свідчить про високу мобільність його фінансового капіталу. Малайзія впродовж більшості років мала незначне позитивне сальдо фінансового рахунку, однак у 2023 році воно стало від'ємним, що засвідчило короточасні труднощі. Індонезія ж зазвичай мала дефіцит фінансового рахунку, за винятком 2022 року, коли було зафіксовано тимчасове зростання

експорту капіталу. Така ситуація свідчить про залежність країни від зовнішнього фінансування для покриття потреб внутрішнього розвитку, особливо в умовах демографічного тиску та розбудови інфраструктури.

Що стосується товарної торгівлі України з цими країнами, спостерігаються істотні відмінності. Найбільш вигідним партнером для України у 2020-2024 роках була Індонезія, яка упродовж більшої частини періоду забезпечувала значне позитивне торговельне сальдо для України (до 457,6 млн дол. у 2020 році), насамперед завдяки експорту зернових, олії, продукції агропереробки. Навіть попри падіння обсягів експорту у 2022-2023 роках через війну, у 2024 році відбулося суттєве відновлення. У торгівлі з Малайзією Україна стабільно фіксувала дефіцит у понад 200 млн дол. у 2024 році, що пов'язано із зростанням імпорту пальмової олії, хімічної та електронної продукції. Сінгапур також поступово перетворюється на нетто-експортера товарів до України, оскільки український експорт до цієї країни різко скоротився після 2020 року, в той час як імпорт сінгапурської продукції зростає. У результаті Україна поступово втратила свої позиції на ринку Сінгапуру.

У сфері торгівлі послугами всі три країни виступають потенційно перспективними партнерами, хоча нині обсяги відповідних операцій є відносно скромними. Сінгапур є привабливим для співпраці в галузі фінансових, консалтингових та логістичних послуг. Українські компанії вже надають йому частину ІТ-послуг, хоча масштаб цієї співпраці залишається обмеженим. Малайзія є партнером передусім у сфері логістики, а також перспективним ринком для освітніх послуг. Індонезія традиційно співпрацює з Україною у морських перевезеннях, освітніх, а останнім часом ІТ-послугах. Усі ці напрями можуть розвиватися за умови стратегічного підходу до регіональної співпраці, підтримки бізнесу, зниження трансакційних витрат та сприяння з боку урядів.

Інвестиційне співробітництво між Україною та досліджуваними країнами поки що не досягло значного рівня. Прямі інвестиції зі Сінгапуру та

Малайзії залишаються епізодичними, переважно у формі спільних підприємств, IT-стартапів або комерційних представництв. Індонезія виявляє інтерес до участі у зберіганні, транспортуванні та переробці українських аграрних продуктів, проте проєкти обмежуються рамками торгівлі. Натомість Україна майже не інвестує у регіон Південно-Східної Азії, за винятком незначної присутності IT-компаній.

У перспективі післявоєнного відновлення економіки України зазначені країни можуть стати джерелами фінансових ресурсів, технологій, а також інституційного досвіду модернізації, що є вкрай важливим для сталого зростання.

Таким чином, економічний розвиток Сінгапуру, Малайзії та Індонезії у сучасних умовах вирізняється прагматизмом, відкритістю до зовнішніх ринків, гнучкістю в адаптації до глобальних викликів і стратегічною орієнтацією на залучення інвестицій та розвиток інновацій.

Україна може значно виграти від активнішої зовнішньоекономічної взаємодії з цими державами, особливо в секторах з високою доданою вартістю, логістиці, цифровій трансформації, аграрному виробництві та відновленні інфраструктури. Для цього необхідно розширити двосторонню договірну базу, стимулювати бізнес-місії, впровадити інструменти фінансового страхування ризиків і посилити інституційну присутність України у регіоні Південно-Східної Азії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. International Monetary Fund. (2024). Navigating External Shocks in Southeast Asia's Emerging Markets: Key Lessons and Challenges in Applying the IMF's Integrated Policy Framework. IMF Departmental Paper No. DP/2024/007. Washington, DC: IMF. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/Departmental-Papers-Policy-Papers/Issues/2024/09/23/Navigating-External-Shocks-in-Southeast-Asia-s-Emerging-Markets-Key-Lessons-and-Challenges-553303> (дата звернення 10.01.25).
2. Cali, M., Fernandes, A. M., & Ferro, E. (2023). Trade Policy and Exporters' Resilience: Evidence from Indonesia. American Economic Association Papers and Proceedings. URL: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/pandp.20231029> (дата звернення 10.01.25).
3. United Nations ESCAP. (2025). Navigating Trade Headwinds: Asia and the Pacific Must Reinforce Trade Resilience amid Global Uncertainty. Bangkok: United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. URL: <https://www.unescap.org/kp/2025/navigating-trade-headwinds> (дата звернення 10.01.25).
4. Lin, W., & Chen, Y. (2021). Effect of Trade and Economic Policy Uncertainties on Regional Systemic Risk in the ASEAN Markets. Journal of Asian Economics, 74, 101346. URL: <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2021.101346> (дата звернення 10.01.25).
5. Asian Development Bank. (2022). Building Complementarity and Resilience in ASEAN amid Global Trade Uncertainty. ADB Briefs No. 196. Manila: ADB. URL: <https://www.adb.org/publications/building-complementarity-and-resilience-asean-amid-global-trade-uncertainty> (дата звернення 20.01.25).
6. Eurasia Review. (2025). Beyond Borders: How Singapore, Malaysia and Indonesia Sustain Regional and Global Stability. URL:

- <https://www.eurasiareview.com/2025/04/10/beyond-borders-how-singapore-malaysia-and-indonesia-sustain-regional-and-global-stability> (дата звернення 20.01.25).
7. Chow, Y. P., Hooi, L. A., & Daud, S. (2017). Macroeconomic Uncertainty in South East Asia: A Comparative Study between Malaysia and Indonesia. *Research in Applied Economics*, 9(4), 123–139. URL: <https://doi.org/10.5296/rae.v9i4.11187> (дата звернення 20.01.25).
 8. Istiak, K. (2020). Economic Policy Uncertainty and the Real Economy of Singapore. *Asian Economic and Financial Review*. URL: https://www.researchgate.net/publication/341234676_Economic_Policy_Uncertainty_and_the_Real_Economy_of_Singapore (дата звернення 20.01.25).
 9. Roring, M., & Juliana, R. (2022). Uncertainty Volatility, Investment, and Cash Holding in ASEAN Countries. *Jurnal Akuntansi*, 26(2), 255–270. URL: <https://doi.org/10.24912/ja.v26i2.905> (дата звернення 20.01.25).
 10. Lee, P. L. (2022). The Impact of Uncertainty on Trade: The Case for a Small Port (Penang, Malaysia). *Economies*, 10(11), 301. URL: <https://doi.org/10.3390/economies10110301> (дата звернення 20.01.25).
 11. World Bank. Singapore Economic Overview. URL: <https://data.worldbank.org/country/singapore> (дата звернення 30.01.25).
 12. World Bank. Malaysia Economic Monitor 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/malaysia> (дата звернення 30.01.25).
 13. World Bank. Indonesia Economic Prospects 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/indonesia> (дата звернення 30.01.25).
 14. International Monetary Fund. General Government Net Lending/Borrowing (% of GDP). 2025. URL: https://www.imf.org/external/datamapper/GGXCNL_NGDP@WEO/EURO/EU/USA/JPN/CHN (дата звернення 30.01.25).
 15. Singapore Trade Balance. Macrotrends LLC. URL: <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/sgp/singapore/trade-balance-deficit> (дата звернення 10.02.25).

- 16.Malaysia Trade Balance. Macrotrends LLC. URL:
<https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/mys/malaysia/trade-balance-deficit> (дата звернення 17.02.25).
- 17.Indonesia Trade Balance. Macrotrends LLC. URL:
<https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/idn/indonesia/trade-balance-deficit> (дата звернення 17.02.25).
- 18.Singapore. Current Account of the Balance of Payments. International Monetary Fund. URL: <https://legacydata.imf.org/?sk=7a51304b-6426-40c0-83dd-ca473ca1fd52&sid=1390030341854> (дата звернення 19.02.25).
- 19.Malaysia. Current Account of the Balance of Payments. International Monetary Fund. URL: <https://legacydata.imf.org/?sk=7a51304b-6426-40c0-83dd-ca473ca1fd52&sid=1390030341854> (дата звернення 19.02.25).
- 20.Indonesia. Current Account of the Balance of Payments. International Monetary Fund. URL: <https://legacydata.imf.org/?sk=7a51304b-6426-40c0-83dd-ca473ca1fd52&sid=1390030341854> (дата звернення 19.02.25).
- 21.Singapore Foreign Direct Investment. Macrotrends LLC. URL:
<https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/sgp/singapore/foreign-direct-investment> (дата звернення 10.04.25).
- 22.Malaysia Foreign Direct Investment. Macrotrends LLC. URL:
<https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/mys/malaysia/foreign-direct-investment> (дата звернення 10.04.25).
- 23.Indonesia Foreign Direct Investment. Macrotrends LLC. URL:
<https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/idn/indonesia/foreign-direct-investment> (дата звернення 11.04.25).
- 24.Singapore - Portfolio Investment, Excluding LCFAR. Trading Economics. URL:
<https://tradingeconomics.com/Singapore/portfolio-investment-excluding-lcfar-bop-us-dollar-wb-data.html> (дата звернення 14.04.25).
- 25.Malaysia - Financial account on Portfolio Investment. Trading Economics. URL:
<https://tradingeconomics.com/malaysia/portfolio-investment-excluding-lcfar-bop-us-dollar-wb-data.html> (дата звернення 14.04.25).

- 26.Indonesia - Financial account on Portfolio Investment. Trading Economics.
URL: <https://tradingeconomics.com/indonesia/portfolio-investment-equity-drs-us-dollar-wb-data.html> (дата звернення 14.04.25).
- 27.Singapore Capital Flows. Trading Economics. URL:
<https://tradingeconomics.com/Singapore/capital-flows> (дата звернення 14.04.25).
- 28.Malaysia Capital Flows. Trading Economics. URL:
<https://tradingeconomics.com/malaysia/capital-flows> (дата звернення 24.04.25).
- 29.Indonesia Capital Flows. Trading Economics. URL:
<https://tradingeconomics.com/indonesia/capital-flows> (дата звернення 24.04.25).
- 30.Singapore. Financial Account of the Balance of Payments. International Monetary Fund. <https://legacydata.imf.org/?sk=7a51304b-6426-40c0-83dd-ca473ca1fd52&sid=1390030341854> (дата звернення 24.04.25).
31. Malaysia. Financial Account of the Balance of Payments. International Monetary Fund. URL: <https://legacydata.imf.org/?sk=7a51304b-6426-40c0-83dd-ca473ca1fd52&sid=1390030341854> (дата звернення 24.04.25).
- 32.Indonesia. Financial Account of the Balance of Payments. International Monetary Fund. URL: <https://legacydata.imf.org/?sk=7a51304b-6426-40c0-83dd-ca473ca1fd52&sid=1390030341854> (дата звернення 24.04.25).
- 33.Торговельно-економічне співробітництво // Посольство України в Республіці Сінгапур. URL: <https://singapore.mfa.gov.ua/> (дата звернення 28.04.25).
- 34.Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Малайзією // Посольство України в Малайзії. URL:
<https://malaysia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/459-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-malajzijeju> (дата звернення 28.04.25).
- 35.Торговельно-економічне співробітництво між Україною і Республікою Індонезія // Посольство України в Республіці Індонезія. URL:
<https://indonesia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/torgovelno-ekonomichne->

spivrobotnictvo-mizh-ukrayinoyu-i-respublikoyu-indoneziya (дата звернення 28.04.25).

36. Державна служба статистики України. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами у 2020 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/zd/ztt/ztt_u/arh_ztt2020.html (дата звернення 29.04.25).
37. Державна служба статистики України. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами у 2021 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztt/ztt_u/arh_ztt2021.html (дата звернення 29.04.25).
38. Державна служба статистики України. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами у 2022 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/zd/ztt/arh_ztt2022.html (дата звернення 29.04.25).
39. Державна служба статистики України. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами у 2023 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/ztt/arh_ztt2023.html (дата звернення 29.04.25).
40. Державна служба статистики України. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами у 2024 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2024/zd/ztt/arh_ztt2024.html (дата звернення 29.04.25).
41. Державна служба статистики України. Річні обсяги зовнішньої торгівлі послугами України з країнами світу (за видами послуг). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/roztp_ks_vp/arh_roztp_ks_v_d_u.htm (дата звернення 29.04.25).
42. Національний банк України. Прямі інвестиції. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (дата звернення 10.05.25).